

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաւքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

Ներկայումս 1889 թիւին

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔՐՈՂԱՔԱՆԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌՈՒԳՐՈՒՆԵՐ: «ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլ է, վեց ամսվանը 6 ռուբլի: Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ՌՄԲԱԳՐԱՍԱՆԸ (Բարոնակոյայ և Բաղարնայայ փողոցների անկիւնում Թամարայի տանը): Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԻՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԳՎՈՒԹԻՒՆ

Ազնական և գիւղական կալուածական բանկեր. — Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայկական պանթէօնը. վաշխառուների հարցի առիթով. Նամակ Խզի-րից. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պետութիւնների բարեկամութիւնը. Տարոնի վիճակը. Արտաքին լուրեր. — ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌՈՒԳՐՈՒՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԱԶՆԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՒԳՎԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԵՐ

Մենք անցնում «Մշակ» № 20-ի մէջ, որ կառավարութեան նախաձեռնութեամբ պիտի հիմնվեն մեր երկրում ազնական և գիւղական կալուածական բանկեր: Այդ բանկերը փոխ են տալիս զոււարթներ անշարժ կալուածների, հողի գրաւակնով: Այդ տեսակ բանկերի մեր երկրում հիմնելու նպատակն այն է, որ թէ կալուածատէրերը և թէ գիւղացիք օգտվին կրեդիտից իրանց կալուածների անտեսութեան համար, կարողանային, հարկ եղած ժամանակ, գումար ձեռք բերել իրանց կալուածների գիւղատնտեսական վիճակը բարելոցելու համար, իսկ գիւղացիք կարողանային ձեռք բերած գումարով առնել իրանց համար և նոր հողեր, քանի որ մեր երկրի գիւղացիները մեծ մասը հողի մեծ պակասութիւն է զգում:

Ինչպէս անցնում, կրեդիտը լինում է կարծ-ժամանակեայ և երկար-ժամանակեայ: Առաջին ձևի կրեդիտը հարկաւոր է թէ կալուածատիրոջ և թէ գիւղացուն իրանց ընկալելի անտեսական կարիքների համար: Երկրորդ տարի է լինում, քանի որ կամ այգին կարկտահար են լինում, երկրորդը ծին պակասում է հացի սերմը. — այդ բոլոր դիպուածներում հողագործին փող է հարկաւոր: Եւ ահա, ունենալով ձեռքի տակ մի կրեդիտային հաստատութիւն, որը փոխադարձ պատասխանատուութեամբ պարզաբուն վրա հիմնված լինելով, փոխ է տալիս երկրագործին մատչելի տոկոսով գումարներ, հողագործը օգտվում է այդ տեսակ հաստատութեան կարծ-ժամանակեայ կրեդիտից: Իսկ երկրագործը և ձեռք է բերում մի գումար էժան տոկոսով, փոխանակ վաշխառուին դիմելու և ծանր տոկոսով գումար ձեռք բերելու:

Ուրեմն կարծ-ժամանակեայ կրեդիտը անհրաժեշտ է հողագործութեամբ, երկրագործութեամբ, գիւղատնտեսութեամբ պարզապէս համար, լինի դա գիւղացի թէ կալուածատէր իր ընթացիկ կամ պատահական անտեսական կարիքների համար: Իսկ երկար-ժամանակեայ կրեդիտը հարկաւոր է կալուածատիրոջ կամ գիւղացուն այն ժամանակ, երբ նրանք պէտք է կամ արմատական, մեծածախս վերանորոգութիւն

անեն իրանց անտեսութեան մէջ, կամ պէտք է ընդարձակեն իրանց անտեսութիւնը, նոր հողեր առնելով:

Այդ բոլորը թէօրիպաէս շատ ճիշդ է, բայց նայելը այժմ, արդեօք թէօրիպաէս այդ ճիշդ մտքերը կարող են զործարկութիւն դնել մեր երկրի ազնականների կալուածների և երկրագործ գիւղացիների հողերի վերաբերմամբ...

Գրա համար հարկաւոր է աչքի առաջ ունենալ մեր թէ ազնականների կալուածների և թէ գիւղական հողերի ձեւ ու վիճակը:

Մեր Անդրկովկասի ազնական կալուածատէրերը իրանք անձամբ ամենեւին չեն պարապում իրանց կալուածների անտեսութեամբ: Նրանք տիրում են շատ անդամ-ազգին տարածութիւն ունեցող հողերի վրա, բայց այդ հողերի որ և է անտեսութեամբ իրանց չեն զբաղվում, այլ մեծ մասամբ քաղաքներում ապրելով, ստանում են իրանց գիւղացիներից իրանց հողերի կապալադրամը՝ մասամբ փողով, մասամբ բնական բերքերով: Այդ կապալադրամը, կամ աւելի լաւ է ասել տուրքը, մեր երկրի այլ և այլ տեղերում այլ և այլ անուններ է կրում: Բայց այդ տուրքի ընդհանուր բնաւորութիւնը նոյնն է մնում: Կալուածատէր ազնականը կամ անգործ նստած է քաղաքում, կամ մեծ մասամբ ծառայում է թագաւորական ծառայութեան մէջ, իսկ գիւղացիները մշակում են նրա հողը իրանց նահապետական, հնադարեան ձևով և որոշ ժամանակին բերում կալուածատիրոջ իրանց հարկը, հողի արդիւնքից յայտնի մասը կամ փողով կամ բնական բերքերով, շատ անգամ աղաչելով որ տեղը որոշված քանակութիւնից պակաս վերցնել, քանի որ տարին երաշտ է եղել կարկտահար էր եկել, ցորենի կամ խոտի դեղերի մեծ մասը կրակ են ընկել և այլն, և այլն... Ազնական կալուածատէրը, ճարահատված գիւղում է անում...

Այդպիսով կալուածատէր ազնականը ամենեւին չէ էլ զբաղվում իր կալուածների անտեսութեամբ, նրան ուրեմն, ամենեւին հարկաւոր չէ, որ և է կրեդիտ: Ինչ հարկաւոր է նրան կրեդիտ իր անտեսութեան համար, երբ նա երբէք չէ էլ զբաղվում իր հողերի անտեսութեամբ: կրեդիտը լինի որ երկրի կամ կարծ-ժամանակեայ, հարկաւոր է հողի տիրոջ համար այն ժամանակ, երբ կրեդիտային հաստատութիւնից դուրս բերած փողը նա կը զործարկել իր կալուածքի, իր անտեսութեան բարեօրոգման վրա, իսկ մեր ազնական կալուածատէրերը չեն էլ կարող զործարկել ձեռք բերած գումարները իրանց կալուածների վրա, քանի որ նրանց հողատիրութիւնը միմիայն նրա մէջն է կայանում, որ նրանք տարուց տարի աւելի կամ պակաս կապալատուրք են ստանում իրանց հողերի վրա բնակվող գիւղացիներից...

Ուրեմն ի՞նչ բանին պէտք է զործարկել նրանք իրանց փոխ առած գումարները, քանի որ վստահութեամբ կարելի է ասել թէ ամբողջ Անդրկովկասում մի հատ ազնական կալուածատէր չը կայ, որը իր լայնատարած կալուածների անտեսութեամբ ինքն անձամբ, իր ընկալով զբաղվէր, այլ նա միայն իշխում է իր կալուածների վրա և այդ իշխանութեան իրաւունքը պայմանաւորվում է նրանով, որ նա իր հողերի վրա բնակվող գիւղացիներից հարկ է ստանում:

Ուրեմն պարզ է որ ազնական կալուածական բանկի հաստատութիւնը մեր երկրում գոնէ առ այժմ, մի բողոքովին աւելորդ, ապարդիւն հաստատութիւն կը լինէր և կարծում ենք որ երկիրը քիչ թէ շատ ուսումնասիրելուց և ճիշդ տեղեկութիւններ հաւաքելուց յետոյ, այդ ճշմարտութեան մէջ համոզվել է և կառավարութիւնից կազմակերպված ժամանակաւոր յանձնաժողովը, որը պաշտօն ունէր հարցը ուսումնասիրելու և ազնական կալուածական բանկի պրոէկտը մեր երկրի համար մշակելու:

Ուրեմն մեր երկրի ազնական կալուածատէրերը, որոնք ուրիշ ոչինչ չեն, եթէ ոչ մի տեսակ պարսիկ խան էր, որոնք իրանց կալուածների անտեսութեամբ իրանց օրում չեն զբաղվում, և որոնց միակ յարաբերութիւնը դէպի կալուածները նրա մէջն է կայանում, որ նրանք կամ չին օվնիկներ լինելով և քաղաքներում ապրելով կամ գուցէ կալուածքում ապրելով և դարձեալ անտեսութեամբ ամենեւին չը ըզբաղվելով միմիայն հարկ են ժողովում իրանց հարկատու գիւղացիներից, — այդ տեսակ կալուածատէրերը, ի հարկէ, ոչ երկար-ժամանակեայ, ոչ էլ կարծ-ժամանակեայ կրեդիտի ամենեւին կարիք չունենան...

Բայց այդպէս մի ուրիշ հարց էլ է ծագում: Գիցոք թէ, չը նայելով որ մեր ազնական կալուածատէրերը ոչ կարծ, ոչ էլ երկար-ժամանակեայ կրեդիտի կարիք չունենան իրանց կալուածների անտեսութեան համար, քանի որ այդ անտեսութեամբ երբէք էլ չեն զբաղվում, բայց ընդունելով որ ազնական կալուածական բանկը իրագործվի և մեր ազնականները իրաւաստանի ներքին նահանգների ազնականների պէս, սկսելով մի դուրս գրու գին իրանց կալուածների կալուածական բանկում, իբր թէ իրանց կալուածների անտեսութեան բարելորման համար, բայց իսկապէս իրանց անձնական շուայլ ծախսերին բաւականութիւն տալու և ստացած փողերը արտասահմանում վատնելու համար, — բայց բանը դրանումն է, որ մեզ մօտ մեր ազնականների կալուածների մեծ մասը չէ էլ կարելի գրաւ դնել, որովհետեւ օրէնքը պահանջում է որ կալուածական բանկում գրաւ դրվող հողերը մի կողմից չափած ու սահմանված են, մեծ մասը ոչ չափած ու սահմանված են, ոչ էլ ազատ են օտար կտորներէն, այլ մեծ մասամբ պարունակում են իրանց մէջ տեղ տեղ ցրված գիւղացիական նազէլներ, որոնց տարածութիւնն ու սահմանները նայելուց որոշված ու սահմանված չեն...

Եւ ահա երկրորդ և ամենապլակաւոր զործնական արգելք ազնականների հողերի ազնական կալուածական բանկի մէջ գրաւ դրվելուն...

Բայց մեր յօդուածը երկարացաւ, ուրիշ անգամ կը խօսենք գիւղական կալուածական բանկի մասին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՆԹԵՅՈՆԸ

Կուր դեռ ափին կանգնած վանքի եկեղեցու թիֆլիսի հայերի այդ հիմաւորց աղօթատան բազում, փետրվարի 7-ին, թնդանօթների որոտով և բազմաթիւ պատկերի հովանու տակ հողին յանձնվեց Ալաշայի հերոսի Միքայէլ Լօրիս-Մէլիքովի մարմինը...

Այնտեղ, այդ անշուք բազում, որի կենտրոնում հազիւ կարողանում է պահպանվել Լուսաւորչի հիմնած խարխուլ տաճարը, և որի կողքով դարերից ի վեր վազում է կովկասի ամբողջ պատմութեան ակնառու գիծ-կուրը, Լօրիս-Մէլիքովի հետ միասին թաղված են պատերազմի դաշտի միւս հերոսները՝ Տէր-Ղուկասով, Լազարելի Երկօլիկով և հայոց հոգեւորականութեան մի ակնառու ներկայացուցիչը՝ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Ալաշայիցի...

Հոգեւորական և դիւնորական պարծանքներ, — ահա հայկական կեանքի աչքի ընկնող փառքը, ահա հայկական պանթէօնը...

Եւ այդ պանթէօնի մէջ դարերից ի վեր համարեա ուրիշ ոչ ոք չէ կարողացել տեղ գտնել, բացի նրանցից, որոնք իրանց կրօնի վրա կամ դրան կամ Աստուծոյ պատկեր են կրել, և բռնել են իրանց ձեռքում կամ սուր, կամ խաչ...

Այսպէս է եղել շատ հին ժամանակներից սկըսած Հայոց պատմութեան ամենանշանաւոր հերոսը՝ Վարդան Մամիկոնեան իր փառքը Աւարայրի դաշտում վաստակեց՝ արեւն թափելով. նոյնն են հայրենասէրները՝ Պատերազմի դաշտից դուրս հայ ժողովրդի ծնած բոլոր տարունները, առանց բացառութեան, ամբողջիցան վեղարի և փիլոսօֆի մէջ իրանց ձեռքում միայն խաչ կրելով, սկսած նոյն իսկ հազարաւոր տարիներից՝ Ներսէս մեծից, և հասնելով մինչև վերջին օրերը, մինչև Ներսէս Առաքալեցիին...

Գարեբի ընթացքում ամբողջ ազգը ապրեց կրօնի համար, և այդ կրօնի գոն բերեց նա իր բոլոր տաղանդները, նրա պաշտպանութեան համար պատերազմի դաշտ ուղարկելով իր բոլոր հերոսներին, որոնք մեծութեան հիմքը շատ անգամ միմիայն արեւն թափելու արձանատ է եղել: Գա է եղել հայկական կեանքի բնաւորիչ գոյնը, դրանից դուրս մեր կեանքի մէջ համարեա ուրիշ ոչինչ չէ եղել, և այդ պատճառով հայկական պանթէօնի փայլը կազմել են կամ պատերազմի հերոսները և կամ կրօնի ներկայացուցիչներ՝ հոգեւորականները:

Պատերազմի դաշտի հերոսներ հայ ժողովրդի միջից շարունակվում են դուրս գալ և մինչև այժմ, և ահա մի դարաբացի, թիֆլիսեցի կամ լուսեցի հերոսի առաջնորդութեամբ ուսուցաց տիրապետութեան համար ձանապարհ է բացվում թէ դէպի Գաղստանի բարձրաբերձ լեռները, թէ դէպի Փոքր-Ասիայի բարձրաւանդակները և թէ դէպի Միջին-Ասիայի աւազոտ անապատները, որոնց նոր պատմութեան էջերում պիտի փայլեն Տէր-Ղուկասովի, Լազարելի, Երկօլիկովի և Լօրիս-Մէլիքովի անունները... Ահա պատերազմի դաշտի այդ հերոսներն են, որոնք այսօր լիութիւն են տալիս հայ ժողովրդի ինքնասիրութեանը, և ամեն մի հայ մտնելով վանքի բազը, և ներքին բերկութեամբ նայելով այնտեղ թաղված հերոսների շիրմերին, բաւականութեամբ բացականչում է՝ «արանք հայեր են»... Ինչպէս որ յիշմանքի բազը մտնող հայը սրբազան զգացմունքներով դիտելով բազմաթիւ հոգեւորականների շիրմերը՝ խորին ակնածութեամբ մրմնջում է՝ «արանք հայոց ազգի աղօթարարներն են»...

Իսկ այժմ մեր կեանքի ընթացքը փոքր առ փոքր փոխվում է և դրա հետ միասին կերպարանափոխվում է հայկական պանթէօնի բովանդակութիւնը: Ժամանակակից քաղաքակրթութիւնը

Գ. Ա.

յեզարջը մեր կիսակիրթ կեանքի ամբողջ խորհուրդը, բայց է արևը նոյն իսկ խաւարով պատած հայ ժողովրդի կեանքը մէջ մտքի և գաղափարի ասպարէզը Այդ ասպարէզը արդէն ունի իր ներկայացուցիչները, որոնք և կազմում են հայկական նոր պանթէօնի փառքը և պարծանքը: զրա մէջ մենք տեսնում ենք Նալբանդեան, Բաքի, Նաղարեան, Արտիման, Պէշիկիշաչեան, և զրանց արժանաւոր՝ և աւելի փայլուն ասպարէզ խոստացող ժառանգներին...

Հայկական այժմեան պանթէօնի մէջ այժմ սկսել են փայլել գաղափարի մարդիկ, իդէալի պաշտպաններ և քաղաքակրթութեան կարգապետներ... Դա կազմում է մեր ժամանակակից կեանքի սփորթները, որով իրաւամբ կարող է պարծենալ իւրաքանչիւրը, մատնանիչ անկողի զրա վրա, իբրև մեր կեանքի կանոնաւոր և կենդանի գարգացման մի ասպարէզի վրա:

Դա նշան է ժամանակակից քաղաքակրթութեան ազդեցութեան, որը անկասկած ասպարէզում աւելի լաւ պտուղներ կը տայ: Այդ կանոնաւոր և ազատ քաղաքակրթութիւնը անկասկած մտաւոր կը տայ բոլոր ներքին կրօնական և ազգայնական վէճերը, և կտտադի հոտանքով նոր կեանք կը մտցնի նոյն իսկ ասիական այն խաւար խորքերը, որ դժուարութեամբ էր թափանցում նոյն իսկ գէնքը և թնդանօթը...

Եւ դա ցնորը չէ...

Թ. Մ.

ՎԱՇԽԱՌՈՒՆԵՐԻ ՀԱՐՅԻ ԱՌԻԹՈՎ

Վաշխաւորների հարցը մեր գիւղական ազգաբնակչութեան կեանքը մէջ ամենահերթական հարցն է. այդ պատճառով աւելիք ձեռքից բաց չը պէտք է թողնել զրա առաին խօսելու համար: Հէնց այդ պատճառով տեղական «НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ» լրագրի 1781 համարի «Գիւղական վաշխաւորների կողմանէն երկրում» վերնագրով յոգուածը, աւելի է տալիս մեզ կանգ առնել նրա վրա և մի նկատողութիւն անել յատկապէս այն կէտի մասին, որը վերաբերում է երևանի նահանգի հայերին:

Ռուս լրագիրը յիշեալ յօդուածում առաջ է բերում մի քանի հետազոտողների կարծիքը թէ վաշխաւորները ամեն աղքատ, մանաւանդ թուրքերի մէջ, ստացել է սպառնալի կերպարանք՝ ասպ կանգ է առնում երևանի նահանգապետ Շալիօվի կարծիքի վրա. «Հողերը յետ դնելու օսելուցից առանց կրեմիտային հիմնարկութիւնների աշակերտեան, կը հասցնի գիւղական ազգաբնակչութիւնը այն դրութեան, որ նա կատարելապէս կը զրկուի հողերից, որոնք կանցնեն հարեան հայերի ձեռքը»:

Կրեմիտային հիմնարկութիւններ, գիւղական բանկեր, և այլ փոխառու ընկերութիւններ բանալը կողմանէն նահանգներում անհրաժեշտ մի բան է: Այդ հարցին, որքան յիշում ենք, «Մշակը» 1872—76 թւականներում մի շարք համակրելի յօդուածներ նուիրեց, սակայն զրանց իրադրծելը մնաց, ինչպէս շատ ուրիշ կարևոր հարցերի, առանց հետեանքի... Ի վերջոյ ռուս թերթի էջերում թէ Շալիօվի և թէ միւս պարոնների, օրինակ Կուչանովի, բերած խօսքերը նոր բան չեն. շատ անգամ թէ մեր և թէ ռուս պարբերական մամուլը շոշափելի կերպով արծարծել է այդ հարցը, բայց տարաբաղաբար տակաւին ոչինչ օգտակար բան չէ հասցրած ժողովրդին, և վաշխաւորները արազ քայլերով շարունակում և առաջ ընթանալ և մտաւր գործել երեք-չարկանի տներով բռնած մինչև յետին գիւղացու խրճիթը... Այդ հարցը վերաբերմամբ արժանի է ուշադրութեան յայտունի ռուս պարբերական հանդուցեալ իշխան Վասիլի չիօվի հետեան նկատողութիւնը. «բացասել ժողովրդին արժան փոխառութեան գործում, նոյնքան վնասակար է տնտեսական կէտից, որքան նոյն ժողովրդին բացասել արդարադատութեան գործում»: Սակայն այս կէտը է մեր յօդուածի գլխաւոր նպատակը. մեզ հետաքրքրողը այս անգամ այն խնդրին է թէ որքան ճիշտ և անկողմնապահ են այդ բանում այն խօսքերը «Թէ երեւանի նահանգի հայերի վաշխաւորները ճնշել է բոլորովին տեղական թուրքերին և թէ առանց կրեմիտային հաստատութիւնների օգնութեան» բոլոր հողերը կանցնեն վաշխաւոր հայերի ձեռքը»:

Մենք դժմ ենք այն հայկական մտուռանդութեան, որ բանաստեղծի լեզուով ասենք «Ինչ որ հային է, նա երկրիցն է» մինք դժպի մեր զրացի թուրքերը, քրդերը և միւս բոլոր ազգութիւնները պատրաստ ենք վերաբերել և վերաբերվում ենք համաւատար սիրով ու յարգանքով. բայց եթէ դանձում են որ և իցէ ազգութեան մէջ արատաւոր անձնաւորութիւնները, բարոյական հրէշներ, զրանք չեն կազմում այս կամ այն ազգութեան մեծամասնութեան յատկանիշը, ուրեմն այդ բացասելի վրա չէ կարելի հիմնել այս կամ այն լաւ կամ վատ ազգային յատկութիւնները, քանի որ բացառութիւնները եղել են միշտ, կան և կը լինին դեռ երկար ժամանակ ամեն ազգութեան մէջ, ինչն զրանք թուրքը, ռուսը, թէ հայը Հէնց այդ տեսակէտից նախընտրելի նրա պարակողմնակից հանդի ազգաբնակչութիւնը կամ մեծամասնութիւնը, բարկացած լինելով հայ վաշխաւորներից, բողոքովին կը տիրապետէ թուրքերի հողերին, այդ կը նշանակէ, թող ներքին մեզ ասել, չը ճանաչել այն ազգութիւնը, որի մասին այդպիսի վճռական կարծիք վճռական կարծիք է յայտնելու, — քանի որ դիտարկութեամբ այդպիսի կարծիք յայտնել դժուար թէ իրան թոյլ տայ մի անաչառ հետազոտող: Մասնաւոր երևանի նահանգի վերաբերմամբ մեզ թելում է, որ, օրինակի համար, նահանգապետ Շալիօվի նշանակումը լինելով իր պաշտօնում 80 թւականներում և իր կարծիքը յայտնելով 82—84 թւականներում, դեռ մտովի ծանօթացած չէ եղած նահանգի ժողովրդին և հայոց ազգաբնակչութեան յատկութեան հետ. և զարմանալի չէ այդ, քանի որ նահանգապետները զբաղված լինելով զանազան կարևոր գործերով հազիւ հազ միջոց են ունենում ծանօթանալ ազգաբնակչութիւններին հետ, մանաւանդ մեր երկրում, ուր շատ գործ կատարվում է տղտու և անընդունակ թաղամասերի միջոցով... Մենք թոյլ ենք տալիս մեզ ասել, որ երևանի նահանգի ժողովրդը իր երևան քաղաքով շատ լաւ ճանաչում ենք. ճանաչում ենք ոչ թէ թաղամասերի բերանով, այլ անձամբ տեղի ու տեղը շատերի հետ անձնական զործ ունենալով և առանց խղճի խալթ գալու խոստովանվում ենք, որ ինչպէս երևանում, այնպէս գաւառներում, վաշխաւորները քաջագործութեան ասպարէզում հայերը թուրքերից առաջ չեն դնուցել: Նոյն իսկ յետ են միտացել: Կայ արդեօք մի թուրք գիւղ երևանի նահանգում, ինչ գաւառում որ կամենաք, որտեղ չը լինեն մի երկու հաջի, որոնց պարտական չը լինեն ոչ թէ միայն զիւղի երկու մասը, այլ և շրջակայ հայ գիւղերից շատերը: Եւ ո՞վ է այդ թուրք ու հայ պարտականների բամբակը, չալթուկը, ցորենը, զարին արտերից քաշում, իր կարել տանում, թէ ինչ ոչ այդ հայերն են: Կայ 30—40 բուրլի տալիս մի խնդ թուրքին կամ հային պարտը և տուկայ փոխարէն վարում ցանում տանեակ տարիներով նրա արտերը, իւրաքանչիւր տարի մուրհակները նորոգելով թէ ինչ ոչ այն հայերը... Իսկ եթէ այդ վաշխաւորները չեն տիրապետում բոլորովին այդ հողերին, զրա միակ պատճառն այն է, որ օրէնքով արքունական հողերի վրա տանաձեւայ վաղմուտիւն (Давность) չէ տարածվում: Մենք կը յիշենք, եթէ հարկաւոր լինի, ոչ թէ տանտեղի, այլ հարկաւոր, և նոյն իսկ հազարաւոր այդ օրինակ անձնաւորութիւններին անուններ, որոնք սփռված են երևանի նահանգում և որոնց շատերին անձանք ենք ճանաչում, իսկ շատերի մասին հաստատ տեղեկութիւններ ունենք...

Մենք դժմ ենք այն հայկական մտուռանդութեան, որ բանաստեղծի լեզուով ասենք «Ինչ որ հային է, նա երկրիցն է» մինք դժպի

մեր զրացի թուրքերը, քրդերը և միւս բոլոր ազգութիւնները պատրաստ ենք վերաբերել և վերաբերվում ենք համաւատար սիրով ու յարգանքով. բայց եթէ դանձում են որ և իցէ ազգութեան մէջ արատաւոր անձնաւորութիւնները, բարոյական հրէշներ, զրանք չեն կազմում այս կամ այն ազգութեան մեծամասնութեան յատկանիշը, ուրեմն այդ բացասելի վրա չէ կարելի հիմնել այս կամ այն լաւ կամ վատ ազգային յատկութիւնները, քանի որ բացառութիւնները եղել են միշտ, կան և կը լինին դեռ երկար ժամանակ ամեն ազգութեան մէջ, ինչն զրանք թուրքը, ռուսը, թէ հայը Հէնց այդ տեսակէտից նախընտրելի նրա պարակողմնակից հանդի ազգաբնակչութիւնը կամ մեծամասնութիւնը, բարկացած լինելով հայ վաշխաւորներից, բողոքովին կը տիրապետէ թուրքերի հողերին, այդ կը նշանակէ, թող ներքին մեզ ասել, չը ճանաչել այն ազգութիւնը, որի մասին այդպիսի վճռական կարծիք է յայտնելու, — քանի որ դիտարկութեամբ այդպիսի կարծիք յայտնել դժուար թէ իրան թոյլ տայ մի անաչառ հետազոտող: Մասնաւոր երևանի նահանգի վերաբերմամբ մեզ թելում է, որ, օրինակի համար, նահանգապետ Շալիօվի նշանակումը լինելով իր պաշտօնում 80 թւականներում և իր կարծիքը յայտնելով 82—84 թւականներում, դեռ մտովի ծանօթացած չէ եղած նահանգի ժողովրդին և հայոց ազգաբնակչութեան յատկութեան հետ. և զարմանալի չէ այդ, քանի որ նահանգապետները զբաղված լինելով զանազան կարևոր գործերով հազիւ հազ միջոց են ունենում ծանօթանալ ազգաբնակչութիւններին հետ, մանաւանդ մեր երկրում, ուր շատ գործ կատարվում է տղտու և անընդունակ թաղամասերի միջոցով... Մենք թոյլ ենք տալիս մեզ ասել, որ երևանի նահանգի ժողովրդը իր երևան քաղաքով շատ լաւ ճանաչում ենք. ճանաչում ենք ոչ թէ թաղամասերի բերանով, այլ անձամբ տեղի ու տեղը շատերի հետ անձնական զործ ունենալով և առանց խղճի խալթ գալու խոստովանվում ենք, որ ինչպէս երևանում, այնպէս գաւառներում, վաշխաւորները քաջագործութեան ասպարէզում հայերը թուրքերից առաջ չեն դնուցել: Նոյն իսկ յետ են միտացել: Կայ արդեօք մի թուրք գիւղ երևանի նահանգում, ինչ գաւառում որ կամենաք, որտեղ չը լինեն մի երկու հաջի, որոնց պարտական չը լինեն ոչ թէ միայն զիւղի երկու մասը, այլ և շրջակայ հայ գիւղերից շատերը: Եւ ո՞վ է այդ թուրք ու հայ պարտականների բամբակը, չալթուկը, ցորենը, զարին արտերից քաշում, իր կարել տանում, թէ ինչ ոչ այդ հայերն են: Կայ 30—40 բուրլի տալիս մի խնդ թուրքին կամ հային պարտը և տուկայ փոխարէն վարում ցանում տանեակ տարիներով նրա արտերը, իւրաքանչիւր տարի մուրհակները նորոգելով թէ ինչ ոչ այն հայերը... Իսկ եթէ այդ վաշխաւորները չեն տիրապետում բոլորովին այդ հողերին, զրա միակ պատճառն այն է, որ օրէնքով արքունական հողերի վրա տանաձեւայ վաղմուտիւն (Давность) չէ տարածվում: Մենք կը յիշենք, եթէ հարկաւոր լինի, ոչ թէ տանտեղի, այլ հարկաւոր, և նոյն իսկ հազարաւոր այդ օրինակ անձնաւորութիւններին անուններ, որոնք սփռված են երևանի նահանգում և որոնց շատերին անձանք ենք ճանաչում, իսկ շատերի մասին հաստատ տեղեկութիւններ ունենք...

Մենք դժմ ենք այն հայկական մտուռանդութեան, որ բանաստեղծի լեզուով ասենք «Ինչ որ հային է, նա երկրիցն է» մինք դժպի մեր զրացի թուրքերը, քրդերը և միւս բոլոր ազգութիւնները պատրաստ ենք վերաբերել և վերաբերվում ենք համաւատար սիրով ու յարգանքով. բայց եթէ դանձում են որ և իցէ ազգութեան մէջ արատաւոր անձնաւորութիւնները, բարոյական հրէշներ, զրանք չեն կազմում այս կամ այն ազգութեան մեծամասնութեան յատկանիշը, ուրեմն այդ բացասելի վրա չէ կարելի հիմնել այս կամ այն լաւ կամ վատ ազգային յատկութիւնները, քանի որ բացառութիւնները եղել են միշտ, կան և կը լինին դեռ երկար ժամանակ ամեն ազգութեան մէջ, ինչն զրանք թուրքը, ռուսը, թէ հայը Հէնց այդ տեսակէտից նախընտրելի նրա պարակողմնակից հանդի ազգաբնակչութիւնը կամ մեծամասնութիւնը, բարկացած լինելով հայ վաշխաւորներից, բողոքովին կը տիրապետէ թուրքերի հողերին, այդ կը նշանակէ, թող ներքին մեզ ասել, չը ճանաչել այն ազգութիւնը, որի մասին այդպիսի վճռական կարծիք է յայտնելու, — քանի որ դիտարկութեամբ այդպիսի կարծիք յայտնել դժուար թէ իրան թոյլ տայ մի անաչառ հետազոտող: Մասնաւոր երևանի նահանգի վերաբերմամբ մեզ թելում է, որ, օրինակի համար, նահանգապետ Շալիօվի նշանակումը լինելով իր պաշտօնում 80 թւականներում և իր կարծիքը յայտնելով 82—84 թւականներում, դեռ մտովի ծանօթացած չէ եղած նահանգի ժողովրդին և հայոց ազգաբնակչութեան յատկութեան հետ. և զարմանալի չէ այդ, քանի որ նահանգապետները զբաղված լինելով զանազան կարևոր գործերով հազիւ հազ միջոց են ունենում ծանօթանալ ազգաբնակչութիւններին հետ, մանաւանդ մեր երկրում, ուր շատ գործ կատարվում է տղտու և անընդունակ թաղամասերի միջոցով... Մենք թոյլ ենք տալիս մեզ ասել, որ երևանի նահանգի ժողովրդը իր երևան քաղաքով շատ լաւ ճանաչում ենք. ճանաչում ենք ոչ թէ թաղամասերի բերանով, այլ անձամբ տեղի ու տեղը շատերի հետ անձնական զործ ունենալով և առանց խղճի խալթ գալու խոստովանվում ենք, որ ինչպէս երևանում, այնպէս գաւառներում, վաշխաւորները քաջագործութեան ասպարէզում հայերը թուրքերից առաջ չեն դնուցել: Նոյն իսկ յետ են միտացել: Կայ արդեօք մի թուրք գիւղ երևանի նահանգում, ինչ գաւառում որ կամենաք, որտեղ չը լինեն մի երկու հաջի, որոնց պարտական չը լինեն ոչ թէ միայն զիւղի երկու մասը, այլ և շրջակայ հայ գիւղերից շատերը: Եւ ո՞վ է այդ թուրք ու հայ պարտականների բամբակը, չալթուկը, ցորենը, զարին արտերից քաշում, իր կարել տանում, թէ ինչ ոչ այդ հայերն են: Կայ 30—40 բուրլի տալիս մի խնդ թուրքին կամ հային պարտը և տուկայ փոխարէն վարում ցանում տանեակ տարիներով նրա արտերը, իւրաքանչիւր տարի մուրհակները նորոգելով թէ ինչ ոչ այն հայերը... Իսկ եթէ այդ վաշխաւորները չեն տիրապետում բոլորովին այդ հողերին, զրա միակ պատճառն այն է, որ օրէնքով արքունական հողերի վրա տանաձեւայ վաղմուտիւն (Давность) չէ տարածվում: Մենք կը յիշենք, եթէ հարկաւոր լինի, ոչ թէ տանտեղի, այլ հարկաւոր, և նոյն իսկ հազարաւոր այդ օրինակ անձնաւորութիւններին անուններ, որոնք սփռված են երևանի նահանգում և որոնց շատերին անձանք ենք ճանաչում, իսկ շատերի մասին հաստատ տեղեկութիւններ ունենք...

Մենք դժմ ենք այն հայկական մտուռանդութեան, որ բանաստեղծի լեզուով ասենք «Ինչ որ հային է, նա երկրիցն է» մինք դժպի մեր զրացի թուրքերը, քրդերը և միւս բոլոր ազգութիւնները պատրաստ ենք վերաբերել և վերաբերվում ենք համաւատար սիրով ու յարգանքով. բայց եթէ դանձում են որ և իցէ ազգութեան մէջ արատաւոր անձնաւորութիւնները, բարոյական հրէշներ, զրանք չեն կազմում այս կամ այն ազգութեան մեծամասնութեան յատկանիշը, ուրեմն այդ բացասելի վրա չէ կարելի հիմնել այս կամ այն լաւ կամ վատ ազգային յատկութիւնները, քանի որ բացառութիւնները եղել են միշտ, կան և կը լինին դեռ երկար ժամանակ ամեն ազգութեան մէջ, ինչն զրանք թուրքը, ռուսը, թէ հայը Հէնց այդ տեսակէտից նախընտրելի նրա պարակողմնակից հանդի ազգաբնակչութիւնը կամ մեծամասնութիւնը, բարկացած լինելով հայ վաշխաւորներից, բողոքովին կը տիրապետէ թուրքերի հողերին, այդ կը նշանակէ, թող ներքին մեզ ասել, չը ճանաչել այն ազգութիւնը, որի մասին այդպիսի վճռական կարծիք է յայտնելու, — քանի որ դիտարկութեամբ այդպիսի կարծիք յայտնել դժուար թէ իրան թոյլ տայ մի անաչառ հետազոտող: Մասնաւոր երևանի նահանգի վերաբերմամբ մեզ թելում է, որ, օրինակի համար, նահանգապետ Շալիօվի նշանակումը լինելով իր պաշտօնում 80 թւականներում և իր կարծիքը յայտնելով 82—84 թւականներում, դեռ մտովի ծանօթացած չէ եղած նահանգի ժողովրդին և հայոց ազգաբնակչութեան յատկութեան հետ. և զարմանալի չէ այդ, քանի որ նահանգապետները զբաղված լինելով զանազան կարևոր գործերով հազիւ հազ միջոց են ունենում ծանօթանալ ազգաբնակչութիւններին հետ, մանաւանդ մեր երկրում, ուր շատ գործ կատարվում է տղտու և անընդունակ թաղամասերի միջոցով... Մենք թոյլ ենք տալիս մեզ ասել, որ երևանի նահանգի ժողովրդը իր երևան քաղաքով շատ լաւ ճանաչում ենք. ճանաչում ենք ոչ թէ թաղամասերի բերանով, այլ անձամբ տեղի ու տեղը շատերի հետ անձնական զործ ունենալով և առանց խղճի խալթ գալու խոստովանվում ենք, որ ինչպէս երևանում, այնպէս գաւառներում, վաշխաւորները քաջագործութեան ասպարէզում հայերը թուրքերից առաջ չեն դնուցել: Նոյն իսկ յետ են միտացել: Կայ արդեօք մի թուրք գիւղ երևանի նահանգում, ինչ գաւառում որ կամենաք, որտեղ չը լինեն մի երկու հաջի, որոնց պարտական չը լինեն ոչ թէ միայն զիւղի երկու մասը, այլ և շրջակայ հայ գիւղերից շատերը: Եւ ո՞վ է այդ թուրք ու հայ պարտականների բամբակը, չալթուկը, ցորենը, զարին արտերից քաշում, իր կարել տանում, թէ ինչ ոչ այդ հայերն են: Կայ 30—40 բուրլի տալիս մի խնդ թուրքին կամ հային պարտը և տուկայ փոխարէն վարում ցանում տանեակ տարիներով նրա արտերը, իւրաքանչիւր տարի մուրհակները նորոգելով թէ ինչ ոչ այն հայերը... Իսկ եթէ այդ վաշխաւորները չեն տիրապետում բոլորովին այդ հողերին, զրա միակ պատճառն այն է, որ օրէնքով արքունական հողերի վրա տանաձեւայ վաղմուտիւն (Давность) չէ տարածվում: Մենք կը յիշենք, եթէ հարկաւոր լինի, ոչ թէ տանտեղի, այլ հարկաւոր, և նոյն իսկ հազարաւոր այդ օրինակ անձնաւորութիւններին անուններ, որոնք սփռված են երևանի նահանգում և որոնց շատերին անձանք ենք ճանաչում, իսկ շատերի մասին հաստատ տեղեկութիւններ ունենք...

Մենք դժմ ենք այն հայկական մտուռանդութեան, որ բանաստեղծի լեզուով ասենք «Ինչ որ հային է, նա երկրիցն է» մինք դժպի

հարեան թուրքը ազգաբնակչութիւնը, որովհետև հարցը ամբողջ ազգութեան մասին չէ, այլ նոյն ազգութեան մասնաւոր անձնաւորների մասին է, որ պիտի նորոգ, ապաւ կտրած դրութեան ժամանակ պէտք է մտածեն նոյնպէս 70—80 մարդու համար հաց պատրաստել, այս գնել, այն գնել և այլն:

Բայց եթէ սովորութիւն լինի բարեկամական գործի նուէր տալու, թէկուզ 10—20 ր. էլ պակաս, քան որ պիտի ծախսէին քեյիսի վրա, ամեն բան կարելի կընկնի:

Շատ քաղաքներում վերջանում է զեկելը, սորան փոխարինում է նուէր տալու գեղեցիկ սովորութիւնը: Գիւղացիները, որ սովոր են ամեն օրինակ քաղաքից առնել, ինչու այս լաւ և օգտակար սովորութիւնն է չեն վերցնում նրանից: Այս պէտք է վերացնեն հողու հաց տալու սովորութիւնը, պէտք է իրար չը վատնել մեր փոքրը գինու և արաղի տալով, այլ նուիրել այնպիսի մի հիմնարկութեան, որը գոյութիւն ունի տարիներով և միշտ երակատարաբար սրտով կը յիշի հանգուցեալի անունը:

Սմանից աւելի ժողովրդին սխալ ճանապարհից հանելու հրաւերված է ուղղակի կերպով հոգևորականութիւնը, որ անմիջական ազդեցութիւն ունի իր հօտի վրա. իսկ երկրորդ ճայրը մամուլն է պատկանում և մենք մեծայայտ ենք, որ այս արժարված ինչիւրը լուծուին կը ստանայ հէնց լրագրութեան միջոցով: Այդ հարցը արդէն բաւական ընդունելութիւն գտնելու ճանապարհի վրա է:

Ն. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԻԳԻՒՐԻՆ

Փետրվարի 6-ին ժողովրդական հին սովորութիւններից մէկն էլ հանդուցեալի հողու համար հաց տայն է, որ մինչև այժմ շարունակվում է գոյութիւն ունենալ ու մեծամեծ ծախսերի տակ գցել մուռնաւորներին: Երբ մի նմանցեալ է լինում, հարեան, բարեկամ ժողովում են եկեղեցի, հանդուցեալին թաղելուց յետոյ գնում են մուռնաւորը տունը՝ հողու հաց կամ զեկելու ուտելու: Վերջին պարտաւոր է կանոնաւոր ճաշ տալ իր հիւրերին, ուրեմն պէտք է գնի մեծ քանակութեամբ զինի, և կերակուրի զանազան պիտուցներ, որ այդ հիւրերը ուտեն, խմեն և «Աստուած հողին լուսաւորեցէ» տան: Մենք շատերից լսել ենք, որ միջակ հարստութիւն ունեցող մեռելատեղը ծախսում է 80—100 բուրլի:

Քեյիսի տալու սովորութիւնն աւելի լսիտ ու սրբութեամբ կատարվում է գիւղերում, ուր ժողովուրդն աղքատ է, ուրեմն համեմատաբար աւելի է ճնշվում նիւթականի կողմից, քան թէ քաղաքներում:

Ինչ հարկ կայ այդքան մեծ ծախսեր անել լոկ նրա համար, որ առանց այն էլ հաստատիոր մարդիկ մի երկու բաժին կերակուր, մի քանի բաժակ զինի և օղի խմեն. միթէ ուտելուց, խմելուց յետոյ «Աստուած հողին լուսաւորեցէ» ասած խօսքերով պէտք է հանդուց

բողոքականը: Մնացածը պետք է հաւարվի երկրի մէջ, թէ և այս տարի չինական ֆինանսները շատ վատ դրութեան մէջ են, որովհետև անցեալ տարի երկիրը ենթարկուի է զանազան աղէտների, հեղեղների և այլն:

Այս օրերս հրատարակվեց Պետերբուրգում առևտրական Վոսկոյի (ВУСКОВЪ) ոտանաւորների ժողովածու «НАША ЖИЗНЬ» (Մեր կեանքը) վերնագրով: Կուսովի բանաստեղծութիւնների թէմաները շատ բազմակողմանի են, նրա ոտանաւորների ոճը, մեր կարծիքով, մի առանձին ինքնուրույն բնաստեղծի ոճն է, որը դժուար է հանդիպել առևտրականական միւս բանաստեղծների գրութեանը:

Բժիշկները հաստատում են, որ թունդ թէյը շատ փնասակար է: Բժիշկ Բալարդի 136 մարդկանց վրա արած փորձերից երևում է, որ թունդ թէյի գործածութիւնը թուլացնում է արտադրող, խանգարում է մարտոգորութիւնը, ստամոքսի պղնձութիւնը և փոխտղութիւնը է առաջ բերում: Թունդ թէյի գործածութիւնը առաջացնում է և սրտի հիւանդութիւններ: Բուլարդի կարծիքով մի օրվայ մէջ խմած 5 բաժակ թունդ թէյի կարող է մինչև անգամ թունատուրվելու նշաններ առաջ բերել, մանաւանդ սակաւարիւն երիտասարդների և ուժասպառ ծերերի կազմութեան մէջ:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍՏՈՒՍՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՎԻԷՆԱ, 22 փետրվարի: Բեկրադից հեռագրում են. «Միլան թագաւորը հրաժարվեց գահից: Թագաւոր հռչակված է Միլանի որդի Ալէքսանդրը: Ժողովուրդը ոգևորութեամբ ընդունեց նոր թագաւորի հռչակելը»:

ԲԷՂԱՐԱԿ, 22 փետրվարի: Միլանի դահլիճը հրաժարվել յօգուտ իր որդու կայացաւ դիպլոմատիական մարմին անդամների և արտաքին գործերի մինիստր Միլտովիի ներկայութեամբ: Նոր թագաւորը գահ կը նստի Ալէքսանդր I անունով: Նրա անչափահաս լինելու պատճառով խնամակալներ նշանակված են՝ Բիստիչ և գեներալներ Պրոտիչ և Բէլիմարովիչ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 փետրվարի: Երէկ այստեղ հասաւ Բուխարայի էմիրի դեսպանութիւնը: Միլան թագաւորի իր գահից հրաժարվելու առիթով «Journal de St. Pétersbourg» լրագիրը ցանկութիւն է յայտնում, որ Սերբիան՝ առանց երբևէ անցկացնել այս ճգնաժամը: Լրագիրը ասում է՝ «Ռուսաստանը դէպի այն բոլորը, ինչ որ վերաբերում է սերբիական ազգի վիճակին, տաճում է ջերմ համակրութիւն, և այդ պատճառով նա չէ կարող սիրով չը ցանկանալ, որ Սերբիայի առաջ բացվող նոր շրջանը բերէր նրա համար բազմապատկուցում և երջանկութիւն: Այժմ արդէն կարելի է ցանկանալ աւելի լաւ սպառազ սերբիական ազգին՝ մատաղ արքայի թագաւորութեան ժամանակ, իսկ այժմ՝ փորձված խորհրդականների խնամակալութեան ժամանակ, որոնք պէտք է Սերբիային առաջնորդեն բարոյական և նիւթական բարգաւաճման շարժում»:

ՍՕՏԻՍ, 23 փետրվարի: Պրինց Բատտենբերգ դիմեց Բոլշաքական կառավարիչներին, պահանջելով, որ վճարեն իրան այն միլիոնը, որը բուլղարական դաճառարանը պարտ է իրան կալուածքի համար: Կառավարիչները վճարեցին պրինցին 500,000:

ԲԷՂԱՐԱԿ, 23 փետրվարի: Գահից հրաժարվելու վերաբերեալ մանիֆեստը կարդալու ժամանակ ներկայ էին պետական խորհրդի անդամները և սպաների խումբը: Միլանը խորհուրդ տուեց իր որդուն զգոյշ կենալ շողորթութիւններից և կառավարել Սերբիան՝ սահմանադրութեան հիման վրա: Քաղաքը հանգստւ է:

ՎԻԷՆԱ, 23 փետրվարի: Միլան թագաւորի գահից հրաժարվելու վերաբերեալ լուրը այստեղ մեծ տպաւորութիւն գործեց: Անկախ մամուլը այն միտքն է յայտնում, որ Միլանի հրաժարվելը անազին նշանակութիւն ունի Բալկանեան գործերի ընթացքի և Բիստիչի միջազգային քաղաքականութեան համար, որը խնամակալների պարազուլն է:

ԲԷՂԱՐԱԿ, 23 փետրվարի: Միլան թագաւորը, իր հրաժարականի մանիֆեստի սկզբում յիշատակելով, որ ինքն վաղուց արդէն ցանկանում էր գահից հրաժարվել, ասում է, որ ինքն իր ազակալի կառավարութեան ընթացքում սպառնց իր

ոյժերը, սկզբում երկրի անկախութեան համար կուսովի, իսկ յետոյ աշխատելով ներքին ընթացքների վրա, որոնց վախճանը եղաւ նոր սահմանադրութիւնը: Այժմ, Միլան թագաւորի ասելով, Սերբիայի համար բացվել է նոր շրջան. դա պահանջում է թարմ ոյժեր, որ ինքն այլ ևս չունի. նա այլ ևս անկարող է զբաղվել պետական գործերով: Գրանից յետոյ թագաւորը համոզում է խտտութեամբ հսկել սահմանադրութեան վրա, և ժողովրդին փառք ու պատիւ է տալիս՝ ձեռք բերած աշղոթութիւնների համար, իսկ պատմութեան առաջ ամբողջ պատասխանատուութիւնը ինքը իր վրա է առնում: Յայտնելով իրան իր որդու առաջին հաւատարիմ հպատակը, թագաւորը խնդրում է ժողովրդին՝ շրջապատել Ալէքսանդրին նոյն սիրով և նոյն հաւատարմութեամբ, որ ինքն վայելել է իր փորձահասակ ժամանակը: Գահից հրաժարվելուց յետոյ, Միլան ինքն առաջին հաւատարմութեան երդում տուեց որդուն, գրանից յետոյ երկվեցին փոխարքանները, գեներալները և սպաները:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 փետրվարի: Ուֆիմի նահանգապետ Պոլտորսկիի կազանի նահանգապետ է նշանակված:

ՎԻԷՆԱ, 24 փետրվարի: Գահից հրաժարվելուց առաջ, Միլան թագաւորը խնամակալների հետ միասին կազմեց արտաքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը որոշող պրոցրամ: Խնամակալութիւնը սկուալիսիային կառաջարկէ մի օրինակով Միլան թագաւորի թոշակի մասին. մինչև սկուալիսիայի վճիռը, թագաւորը կը ստանայ առաջվայ առձիկ կէտ:

ՎԻԷՆԱ, 24 փետրվարի: Կիսապաշտօնական լրագիրները բարեկամաբար են վերաբերվում Բիստիչին. իսկ անկախ մամուլը դատապարտում է Միլան թագաւորի վարմունքը: Լուր է տարածված, որ Միլան մտադրութիւն ունի Բուլղարիայի համար: Մուրուզի իշխանուհին, Նատալիա թագուհու մորաքույրը, ճանապարհ ընկաւ դէպի Բուխարեստ և կուղիկէ թագուհուն դէպի հարաւային Ռենգարիս: Գիւլյուստափական շքրջաններում իր վրա մեծ ուշադրութիւն դարձրեց «Times» լրագիրը յօդուածը այն բանի մասին, թէ երեկ Աւստրիան շուտով ստիպված կը լինի կամ Պետր կարաղէթգլխին սերբիական թագաւոր ճանաչել և կամ Բէլգրադը զրաւել: Չղային հիւանդութիւնը, որով տանջվում է պատանի Ալէքսանդր թագաւորը, բուսական ծանր է: Բէլգրադից ստացված տեղեկութիւններն համեմատ, ուրախացած ժողովուրդը սպասում է Նատալիա թագուհու վերադարձին:

ԲԷՂԱՐԱԿ, 24 փետրվարի: Մինիստրութիւնը Գրուիչի ցուցմունքների համեմատ է կազմված. նա ինքն մինիստր-նախագահ և արտաքին գործերի մինիստր է: Ներքին գործերի մինիստր նշանակված է Տառնաշնովիչ: Մինիստրութեան ընդհանուր կազմակերպութիւնը ամենալաւ տպաւորութիւն է գործում երկրում:

ՎԻԷՆԱ, 24 փետրվարի: Սերբիական բուլղարները երկուսն տուեցին հաւատարիմ լինել Ալէքսանդր թագաւորին: Նատալիա թագուհին իր շնորհաւորութիւններն ուղարկեց իր որդուն և երկուսն տուեց նրան:

ԼՕՆՂՕՆ, 24 փետրվարի: Համայնքների ժողովում Համիլտոն առաջարկեց 60 նոր զինուորական նաւեր կառուցանել, որի համար կը հարկաւորվի 4 1/4 տարի և 2 1/2 միլիոն ֆունտ ստերլինգ: Լորդերի ժողովում մարկիզ Սալսբերիի հաղորդեց, որ վերջին անգամ Սերբիայում աւելի անձնական բնակարաններ ունի, քան թէ քաղաքական փոփոխութեան բնակարաններ:

ԻՄՔԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

ԲԱԳՈՒՄ Մ. Ս. Ուղարկեցինք ձեզ Գրիգոր Արծրունու «Յոռ. Սոլ. Կար. Արմ.» բրշիւրը, որը դուք պահանջեցիք:

ԲԱԳՈՒՄ Լ. Պ. Ձեր յօդուածը լաւ է, բայց արդէն այնքան է գրվել, այդ հարցի վրա, որ աւելորդ ենք համարում նորից յարուցանել հարցը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Տ. Լ. Ա. Ուղարկեցինք ձեզ ձեր պահանջած «Յոռ. Սոլ. Կար.» բրշիւրը:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES
PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱՆՅՈՒԹԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
(ՄԵՍՍՃՐԻ ՄԱՐՏԻՄ)
Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷՒԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ Ուրբաթ, 3/15 մարտի, ԲԱԹՈՒՄԻց դուրս կը գնայ շողինաւ ALPHÉE (ԱՖԷ), նաւապետ LETEURNIER (ԼԵՏՅՕՐՆԷ), մտնելով Կ. Պոլիս, Պորտ-Ղազուս և Կախովայ: Ագէնաները՝ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գ. ԷՍՍԷՆՃԷՐ, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԵՂՈՒԹԵԱՆ 2—2

ГОДЪ **Объ издании въ 1889 году** **XXVI**
ИЛЛЮСТРИРОВАННАГО ЖУРНАЛА
СЕМЕЙНЫЕ ВЕЧЕРА.

Журналъ этотъ состоитъ подъ Высочайшимъ покровительствомъ ГОСУДАРЫНИ ИМПЕРАТРИЦЫ МАРИИ ѲЕОДОРОВНЫ. Рекомендованъ Ученымъ Комитетомъ Министерства Народнаго Просвѣщенія—для гимназій, уѣздныхъ училищъ, городскихъ и народныхъ школъ. Состоящимъ при IV отд. Собств. ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА Канцелярїи Учебнымъ Комитетомъ—для чтенія воспитанницамъ женск. учебн. заведеній Императрицы Марїи. Духовно-Учебнымъ Управленіемъ рекомендованъ начальствамъ духовныхъ семинарій и училищъ и Главнымъ Управленіемъ военно-учебныхъ заведеній рекомендованъ для библиотекъ, военныхъ гимназій и прогимназій, какъ изданіе, представляющее обильный матеріалъ для выбора статей, пригодныхъ для чтенія воспитанниковъ.

Годовое изданіе «Семейныхъ Вечеровъ» состоитъ изъ 24-хъ книгъ, составленныхъ по слѣдующей программѣ: 1) Стихотворенія, повѣсти и рассказы, какъ русскихъ, такъ и иностранныхъ писателей. 2) Биографїи замѣчательныхъ людей. 3) Очерки народныхъ обычаевъ, преданій разныхъ странъ. Картины частной жизни въ разныя эпохи. 4) Путешествїя. 5) Статьи по части исторїи, отечественной и всеобщей. 6) Статьи по естественнымъ наукамъ. 7) Разборы замѣчательныхъ сочиненій. 8) Извѣстія о замѣчательныхъ открытіяхъ, изобрѣтеніяхъ и наблюденіяхъ.

Статьи будутъ тщательно распредѣляться такимъ образомъ, чтобы первый отдѣлъ изданія, состоящій изъ 12 книгъ, украшенныхъ картинами, распался на двѣ половины, изъ которыхъ первая составила бы вполне пригодное чтеніе для дѣтей отъ 8-ми до 14-ти лѣтъ, а вторая—для дѣтей отъ 5-ти до 8-ми лѣтъ. Другой-же отдѣлъ заключалъ-бы въ себѣ по преимуществу статьи, приспособленныя для семейнаго чтенія, такъ чтобы всѣ члены семьи нашли въ этомъ отдѣлѣ вещи, которыя прочли бы съ одинаковымъ интересомъ и пользою.

Къ отдѣлу для Семейнаго чтенія будутъ разсылаемы приложенія рисунковъ новѣйшихъ рукодѣлій, а къ отдѣлу для дѣтей—рисунки техническихъ искусствъ и различныя игры и занятїя, а также награды подписчикамъ, приславшимъ определенное редакціей количество задачъ и рѣшеній. Кромѣ того, всѣмъ подписчикамъ на оба отдѣла «Семейныхъ Вечеровъ» будетъ разослана премія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Полный журналъ (24 книжки)	Безъ доставки: съ доставкой:
Отдѣлъ для дѣтей (12 книжекъ)	10 р. 11 р. —
» » семейнаго чтенія и юношества (12 книжекъ)	5 » 5 » 50 »

Для всѣхъ учебныхъ заведеній, подписавшихся на полный журналъ и обращающихся прямо въ редакцію, уступается 1 руб. Для земскихъ школъ, подписавшихся не менѣе, какъ на 25 полныхъ экземпляровъ, уступается 2 руб. Разрочка допускается: для лицъ, служащихъ въ казен. учрежденіяхъ—за ручательствомъ гг. казначеевъ; для воспитательныхъ и учебныхъ заведеній—за ручательствомъ ихъ начальствъ. А для прочихъ подписчиковъ—по соглашенію съ редакціей. Разрочка допускается по третямъ не иначе, какъ по соглашенію съ редакціей. Подписка принимается: Въ редакціи журнала «Семейные Вечера»—С.-Петербургъ, Невскій пр., домъ № 75—2, кварт. № 25 и въ конторѣ редакціи: типо-литографія Э. Е. Арнольда, Литейная 59.

Լ Ո Յ Ս Տ Ն Ա Ր
ԱՐԻՍՏՐՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑԻ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԳԻՐԳ
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ
Գինն է 3 ռուբլի, ճանապարհի ծախսը գնողի վրա է
Միանուագ քսանից աւելի գնողին զիջումն կը լինի:
Վաճառվում է ԲԱՏՄԱՌԱՊԵՍ Իրիդիէի և ընկ. գրավաճառանոցում, Թիֆլիս, Գոթլիխների Պրոսպեկտ, առաջին Գրինազիայի հանրէպ: 36—40

Եթա տեսաւ և վաճառվում է բոլոր հայ գրավաճառների մօտ Թիֆլիսում
«ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱԻՍԱՌԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ»
(Գաւառական պատկերներ): Գրեց Ալէքսանդր Արարտեանց:
Գինն է 70 կօպէկ:
Կիրքը հրատարակված է հանգուցեալ հեղինակի պատկերով: 5—10

ՂԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ
Ֆրանսիայի դոդին և սպիտակ շերամի ամենալաւ ցեղից պատրաստած ունեմ, Պաստորի մեթոդով: Ֆունտը 60 ռուբլի, 5 մինայլը 3 ռուբլի 50 կօպ, ճանապարհա-ծախսով:
Հասցէն՝ Կապսե, Կարմորսկի օկրուգ, Կարարինսկայա Սելսկո-Խոզայստ-վենայա школа, Леону Степанянцу. 4—15